

sveto tolažbo. Bili so to glasovi hvaleče vesti, ki so mu sladili težko pot, da ni videl ne zametov pred seboj, ne čul divjanja burje, ampak samo Gospodov klic: »Pustite malim k meni!«

In ko je drugo jutro zazvonilo umrli Angelici, je gospod župnik ganjen poslušal njih smrtno pesem; a zdelo se mu je, da pojó pesem o življenju. »An-gel-ček, an-gel-ček, an-gel-ček,« je odmevalo iz lin. Gospod župnik pa je pritrjeval: »Bila je res že tu in je tembolj gotovo sedaj kakor angelček.«

Iz zgodovine kranjskih trgov.

II. Kranjski trgi.

Leop. Podlogar.

1. Bela peč.

(789 m. 563 prebivalcev.)

Brg Bela peč, imenovan tudi Fužine (Weissenfels), leži v severo-zapadnem kotu Kranjske, v kotličasti soteski med sivimi stenami Julijskih planin na jugu in temnozeleno porastlimi grebeni Karavank na severu.

Trg je romantična točka, odkoder obiskujejo izletniki krasni Belopeški jezeri in strmé ali pa še lazijo na ponosni, v nebo kipeči Mangart (2678 m), čigar vrh se zrcali v kristalnočistih vodah omenjenih jezer. Leži Bela peč ob državni železnici (otvorjeni 14. decembra l. 1870) in ob deželni cesti Podkoren-Ráteče-Fužine-Koroška meja (9'6 km).

Zgornji del tega trga, Podklanec, (Stückl) imenovan, je sedež belopeške železne industrije. Izdelujejo ondi nove patentirane ameriške verige. Hiše belopeške so raztresene ob cesti in ob pogorju. Ljudstvo se povečini peča z živinorejo. Govori pretežno nemški jezik. Starejši rod pač razume in tudi govori za silo slovensko, mlajši pa je vzgojen čisto v nemškem duhu. Trg Bela peč šteje 563 prebivalcev, občina pa 754. Pripada okrajnemu glavarstvu v Radovljici in sodnji v Kranjski gori. Od 19. novembra 1918 je zaseden po Italijanih.

Župnija Bela peč pripada radovljiški dekaniji. Oskrbuje jo župnik brez pomočnika. Nekaj manjša je kakor občina; šteje 691 duš. Šola je dvo-razredna. Svetišč ima Bela peč dvoje: cerkev sv. Lenarta, ki je župnijska, in kapelo sv. Janeza Nepomučana v gradu »Stückl«. Rude in lesa bogati kraj je vabil ljudi že v predrimski dobi, da so se naseljevali v tej varni in tihi soteski in se lotili železne obrti. Tod čez je morda potoval Julij Cezar leta 57. pred Kristom, ko je šel nad Noričane. Ob prihodu na sedanje Koroško je ustanovil postajo »Ad tres vias — ob treh cestah«, današnji Trbiž.

Po ljudskem preseljevanju so se naselili tod karantanski Slovenci. Końcem devetega stoletja (880) so dobili frizinški škofje posestva na južnem

Koroškem v Rožni dolini. V redko naseljene kraje po bližini so začeli potem okoli leta 1030. naseljevati Nemce iz Koroške in iz Tirolske¹.

Grad nad belopeškim trgom, ki je danes v razvalinah, je bil zidan leta 1431. Zidal ga je celjski grof Friderik II. Leta 1405. se je bil poročil z Elizabeto, edino hčerjo kneza Štefana Frankopana. Čez sedem let se je pa ločil od nje. Deset let potem se je posrečilo njegovemu očetu Hermanu, da je ločena spravil, pa ta sprava je bila Elizabeti usodna. Drugi dan po spravi so jo našli mrtvo v postelji. Javno se je govorilo, da jo je zabodel ponoči njen soprog zaradi neke hrvaške plemkinje nižje vrste, po imenu Veronike, s katero se je proti očetovi volji skrivaj poročil. Oče Herman je nato sina hudo pokoril. Veroniko je obdolžil čarovnije, češ da je očarala in premotila sina. Ko so jo pa spoznali sodniki po dolgotrajnih pravadah za nedolžno, jo je dal Herman ujeti in odpeljati v grad Ostrovec. Tam jo je nekaj časa stradal, pa ker mu je bilo to čakanje na njeno smrt predolgo, je poslal tja dva viteza, ki sta jo utopila (1428).

Friderika je bil pa dal zapreti v težko ječo. Po smrti Veronike mu je sicer odprl vrata ječe, a na očetovem dvoru v Celju se ni smel več prikazati. Živel je potem Friderik nekaj let v prognanstvu na Lipniškem gradu pri Radovljici, kjer je zelo žaloval za Veroniko in večkrat obiskal njen grob v kartuzijanskem samostanu v Jurjevem.

Leta 1431. se je odpravil na romanje v Rim, da javno zadosti kot izpokornik za zločin, ki ga je bil storil z umorom Elizabete, modruške kneginje. Na potovanju ga je pa spoznal Nikolaj, mejni grof iz Ferare. Vrgel ga je v ječo in tam obdržal, dokler ga ni rešil z veliko odkupnino njegov sorodnik Henrik IV., goriški grof. Ko se je vrnil potem Friderik na Lipniški grad, je dal sezidati grad v Beli peči in je tam večkrat prebival in vladal ortenburško posest, ki je segala od izvira Save pa dol ob Savi do ljubljanske ravnine.²

Ta ortenburška posest je pripadla, ko so izumrli Ortenburžani, Celjanom l. 1420. Na mestu, kjer je sezidal Friderik v Beli peči grad l. 1431., je stal grad sicer že tudi prej, a je bil v razvalinah. Kdo je sezidal prvotni belopeški grad, se ne ve. Nekateri trdijo, da so ga sezidali plemiči, ki so prišli v ta kraj kot fevdni podložniki ali vazali iz Saškega, kjer je stal njih rodni grad Weissenfels³. — Belopeški graščaki so izvrševali tudi sodno oblast nad podložniki. Še danes se kaže kraj, kjer so stale vislice za zločince. (Glej »Vrtec« 1919, str. 141.)

V četrtek, na dan pred sv. Martinom v letu 1456., je padel v Belem gradu pod meči zarotnikov zadnji Celjan, grof Urh, edini sin grofa Friderika (†1454) iz njegovega zakona z nesrečno Elizabeto Frankopanko. Bogata celjska dediščina je potem pripadla Habsburžanom.

Avstrijski vladarji so imeli na pridobljenih graščinah svoje upravitelje ali oskrbnike (Pfleger) ali pa so dajali posestva raznim plemiškim rodovnam v zastavo. Pozneje so jih tudi prodajali v neomejeno last. Pripomnimo

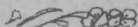
¹ Schumi, Archiv I. 22. — ² Dimitz, G. Kr. I. 309. — ³ Schumi, Archiv I. 22.

naj še, da so zidali belopeški grad bližnji sosedje-tlačani, posebno Ratečanje, ki pripovedujejo še sedaj, kako trdo so morali delati njih pradedje. Zjutraj je šel tlačan z volom vozit, zvečer je prišel domov le z volovo kožo. Še sedaj se tudi čuti neka mrznja med Belopečani in Ratečani. Poslednji pravijo Belopečanom »purgarji«, Belopečani pa Ratečanom »coklarji«. — To mimogrede!

Na belopeški graščini nahajamo to-le vrsto oskrbnikov in gospodarjev, kolikor se je dala zaslediti iz starih letopisov in listin:

- Leta 1470. Jurij Skodl,
 » 1550. grof Franc Thurn-Oberstein (stari grad nad Kamnikom),
 » 1575. grof Dietrichstein,
 » 1612. baron Khevenhüller,
 » 1636. knez Eggenberg,
 » 1647. pl. Benaglia,
 » 1685. Volk Turjaški,
 » 1685. Trillek,
 » 1688. Schmidhofen-Kovačič,
 » 1706. Rechbach.

V 18. stoletju so Rechbachi zidali nov grad Podklancem (Stückl) in ga potem prodali rodovini Kos. Omenja se Franc Kos (†1. 12. 1839.). Danes je nekdanja belopeška graščina last belopeškega tovarniškega podjetja: »Aktiengesellschaft: Stahlwerke Weissenfels«. (Nadaljevanje.)

Pojedina pri Bogu.

Nekoč je sklenil Bog, da priredi v nebesnih prostorih veliko pojedino.

Vse vrline je pozval v gosti. Same vrline; mož ni povabil, ampak same gospe.

Zbralo se jih je lepo število, velikih in malih. Male vrline so bile bolj priljudne in ljubeznivejše kakor velike. A vse so bile zadovoljne in prav vljudno so se pogovarjale med seboj, kakor se spodobi bližnjim sorodnicam in znankam.

A glej, Bog zapazi dve žlahtni gospé, ki se nista — kakor se je videlo — prav nič poznali.

Gospodar prime eno izmed njih za roko in jo pelje k drugi.

»Dobrotljivost«, pravi, kazaje na prvo.

»Hvaležnost«, dostavi, kazaje na drugo . . .

Obe vrlini sta se zelo začudili. Kar stoji svet — in stoji že dolgo — sta se srečali ti dve vrlini tedaj prvokrat.

Turgenjev. — Iz ruščine prevel Jelin.

